

Mythen en Sagen

Met Zuleika Verhalenverteller

In deze lesbrief vindt je suggesties ter voorbereiding en verwerking op het cultuureducatie pakket 'Mythen en Sagen'

Deze workshop is gemaakt voor groep 0, 1 en 2

Zet hier waar de leerkracht op moet letten! Bijvoorbeeld; Nodig voor deze workshop: Ruimte om te bewegen.

Korte samenvatting

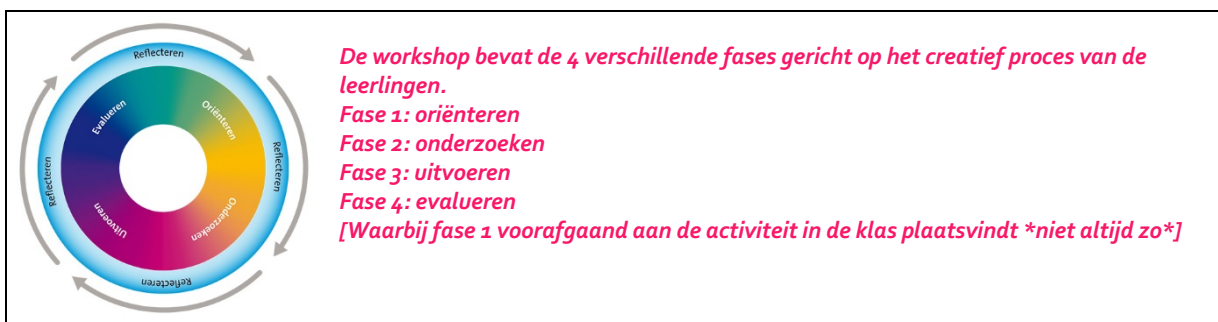
In dit pakket gaan leerlingen aan de slag met immaterieel erfgoed, sprookjes, mythen en sagen. Het verhaal 'Daan en de Twentse tuintrollen' staat centraal. Ook wordt aandacht besteed aan de streektaal, het Twents. Een onderdeel van het project is een bezoek van een verhalenverteller aan de klas.

Les 1 is de voorbereidende les worden de leerlingen voorbereid op de belevingsles door een opdracht en het activeren van de voorkennis. Je voert een gesprek met leerlingen over sprookjes, mythen en sagen en de herkomst hiervan. Daarnaast speel je het doorfluisterspel en laat je 'sagakaarten' zien.

In les 2 komt er een verhalenverteller in de klas die het verhaal 'Daan en de Twentse Tuintrollen' verteld aan de hand van een Kamishibai, een Japans vertelkastje met vertelplaten uit het boek. De verhalenverteller zal ook enkele Twentse 'bezwerings' met de leerlingen doornemen.

In les 3 wordt teruggeblikt op wat er is beleefd en geleerd. Wat weten ze nog over Mythen en Sagen? Eventueel kun je hier ook het boek voorlezen en kun je de leerlingen een verwerkingsopdracht geven.

Het pakket bestaat uit: deze lesbrief / het boek: Daan en de Twentse tuintrollen / sagakaarten / leskist vertelafel / [Informatieboekje Volksverhalen](#) / [Sprookjes voor Kleuters](#)

Benodigdheden:	Lesmaterialen zoals aangeleverd (fysiek en enkele downloadbestanden, zie vorige pagina)
Les duur:	45 minuten
Vorbereiding:	Zie voorbereidingsles
Kerdoelen:	54, 55 en 56
Leerdoelen:	Wat sprookjes en mythen en sagen zijn. Het verhaal 'Daan en de Twentse tuintrollen' kennen. Een aantal Twentse woorden kennen en met deze streektaal te spelen. Het verhaal na te spelen en hierdoor beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om ermee te communiceren.

LES 1 (VOORBEREIDING)

In deze les wordt de leerling voorbereid op de beleving van mythen en sagen door een opdracht en het activeren van de voorkennis.

Leergesprek

Voer een leergesprek over sprookjes, mythen en sagen. Gebruik hiervoor de aangeleverde achtergrondinformatie. Vertel dat er vroeger geen tv of radio was. Mensen vertelden verhalen aan elkaar. Die verhalen veranderden dan soms wel door dat doorvertellen. Iedere keer als een verhaal doorverteld wordt, verandert dat verhaal een beetje. Tot je heel andere zinnen en een ander verhaal hebt.

Doorfluisterspel

Speel met de leerlingen het doorfluisterspel. Kies zelf een kort verhaaltje uit of gebruik een bekend sprookje, zoals Roodkapje.

Sagakaarten

Laat de sagakaarten zien. Vertel dat je ook verhalen kunt vertellen bij tekeningen en plaatjes. Verdeel de sagakaarten onder de leerlingen. Laat de leerlingen in tweetallen op basis van de sagakaarten verhalen aan elkaar vertellen. Laat een aantal verhalen daarna kort navertellen in de groep.

Bespreek tot slot wat u van de leerlingen verwacht bij de volgende activiteit.

Er komt een verhalenverteller in de klas. Zij brengt een verhaal mee dat zich afspeelt in deze streek rond Oldenzaal. In Twente. Bespreek het volgende: in Nederland spreken we Nederlands. Toch praten we niet overal hetzelfde. In het noorden praten de mensen weer anders dan in het zuiden in het westen of in het oosten. Wij wonen in het oosten van Nederland. In de provincie Overijssel, in de streek Twente. In Twente wordt ook Twents gesproken. Wie kent Twentse woorden? Verzamel Twentse woorden die leerlingen kennen. De verhalenverteller zal met de leerlingen verder ingaan op Twentse woorden.

Tip: Lees eventueel iets voor uit:

- Annie M.G. Schmidt: Jip en Janneke in het Twents: "Jipke en Jannöaken"
- Dick Bruna "Opa en Oma Plus in het Twents"

LES 2 (BELEVING)

De verhalenverteller komt vandaag in de klas. Hij/zij neemt alle benodigde materialen mee. Het is wel handig als alle leerlingen goed zicht hebben (zie informatie hiernaast)

1. Ontvangst en welkom:
De verhalenverteller stelt zichzelf voor. Wat doet een verhalenverteller denken jullie?
2. De verhalenverteller vertelt het verhaal 'Daan en de Twentse tuintrollen'.
 - Het verhaal wordt verteld met behulp van een Kamishibai, een Japans vertelkastje met vertelplaten die ook in het boek staan.
 - In het verhaal wordt verteld dat de tovertuintrol Twentse bezweringen uitspreekt.
 - De verhalenverteller zal met de leerlingen ook enkele Twentse bezweringen hardop uitspreken en na laten zeggen (zie de bijlagen).
De verhalenverteller zal ook het verschil uitleggen tussen voorlezen uit boeken en verhalen vertellen.

Les 3 (reflectie)

Blik een week na de belevingsles (les 2) terug op Mythen en Sagen. Wat hebben de leerlingen allemaal geleerd?

Activiteiten:

1. *Blik samen met de leerlingen terug op de vorige twee activiteiten. Wat hebben de leerlingen geleerd over mythen en sagen?*
2. *Lees eventueel het boek Daan en de Twentse tuintrollen nog een keer voor.*
3. *Herhaal de geleerde Twentse woorden uit de vorige lesactiviteit. Gebruik de bijlagen om nog meer Twentse bezwingingen met de leerlingen uit te leren spreken.*
4. *Geef de leerlingen een verwerkingsopdracht: **De interactieve verteltafel***
Laat het verhaal van Daan en de Twentse tuintrollen naspelen door de leerlingen.
Gebruik hiervoor de leskist verteltafel. Op de volgende pagina (bijlage 1) ziet u een uitleg over deze methode. Bij dit pakket krijgt u materialen aangeleverd om met een verteltafel aan de slag te gaan, een leskist met een decor en diverse attributen.

U kunt ook een van de volgende verwerkingsopties kiezen:

- *Gebruik de poppenkast of gebruik de zandtafel om een minitheater te maken en het verhaal te laten naspelen.*
- *Twentse tuintrollen kleien.*
- *Stenen zoeken en inkleuren met gezichten (de Twentse tuintrollen lijken op stenen).*
- *Zelf vertelkastje maken en verhalen vertellen met zelfgemaakte vertelplaten.*

Bijlage 1

Wat is een verteltafel?

De verteltafel is een soort klein toneeltje waar een verhaal of prentenboek wordt uitgebeeld met behulp van figuren en attributen, waarmee de leerkracht samen met de kinderen het verhaal kan naspelen. De verteltafel wordt veel gebruikt bij interactief voorlezen en helpt de woordenschat vergroten. Tijdens het naspelen van het verhaal gaan ze de nieuwe woorden zelf actief gebruiken. Ook beleven ze het verhaal opnieuw en ontdekken ze de chronologische volg- orde van het verhaal. De verteltafel is ook een prima middel om de beginnende geletterdheid en cognitieve en communicatieve vaardigheden verder te ontwikkelen.

Na het voorlezen kun je samen met de kinderen een woordweb maken over de inhoud van het verhaal. Waar gaat het verhaal over? Wie zijn de hoofdrolspelers, waar speelt het verhaal zich af? Je vindt hiervoor in de leskist een decor en diverse attributen, maar geef ook de creativiteit van de kinderen de ruimte. Ontbrekende attributen kunnen vaak prima geknutseld worden. In de leskist vind je ook het prentenboek, zodat de kinderen het verhaal terug kunnen lezen. Ook vind je een vel papier met pictogrammen waar het verhaal stap voor stap op staat. Zo zien de kinderen heel mooi de verhaallijn en kunnen ze die goed volgen.

Aan de slag:

Een klein groepje kinderen (of een 2- tal) mag met de verteltafel spelen. Het is het idee dat de kinderen er vrij zelfstandig mee kunnen spelen, net als in de hoeken. Je kunt het laten rouleren zodat iedereen aan bod komt met deze verwerkingsopdracht. Ze spreken zelf af wie wie speelt en beginnen bij het begin van het verhaal. Het is de bedoeling dat ze het verhaal naspelen, zodat ze het begrijpen.

Differentiatie:

Kinderen die dat kunnen, mogen hierna best een ander verhaal naspelen. Wat gebeurt er op de volgende dag? Misschien kun je dat zelfs opschrijven met behulp van deze kinderen. Zo heb je ineens een nieuw verhaal om te spelen, met dezelfde attributen! Als er tijd is kun je het aan de andere kinderen laten zien. De geleerde woorden en letters kunnen een plaats krijgen door ze bij de verteltafel te leggen. Dit kun je doen als het spel is afgelopen en de tafel wordt "opge- ruimd". Op dat moment is het een soort aandachtstafel. Kinderen kunnen ook woorden uit het verhaal nastempelen. Hiervoor kun je de stempelvoorbeeld-kaarten uit de leskist gebruiken.

Kinderen die baat hebben bij extra ondersteuning kun je uitnodigen om met de leerkracht en een ander kind bij de verteltafel te komen spelen. Je kunt dan goed zien in hoeverre ze het verhaal begrijpen, kunnen ze de verhaallijn volgen? Weten ze welke attributen er nodig zijn? Kennen ze bepaalde uitdrukkingen die in het verhaal gebruikt worden?

Bijlage 2: Twentse Bezwingen

Deel 1:

Hokus Pokus pilatus pats, ik wolle daj nun geetling was.

Zim zala Bim Zim zala Bam, hool toch es op met oew gedram.

Pannekooke met schroam, 2 snee stoete, ie vleengt zo daaluk deur de roete.

Vief oale neagel in n koppren beker, bie 't tweeduuster buj nun kateeker.

Dreeij dree keer aansumme, stoa heel niets stille, drink blauw water en streuj wat dille, kroep onder toafel smelt wat lood, dan geet 't oe alle daagn good.

Wichter in hönning, wichter in lech, breng oewzelf in èèmweg. Vergette nit ie bunt nog nun klè- èn' ie zoll'n ma better een zunnekuuksken wèèn.

Sprekken is zilver, zwiegen is goold luuster noar denne den van oe hoolt.

Abrakadabra wat zak oew zeng', hier hej wat grös en dat moj dan meng' met gleunige earpel en foezel met munt. En krek daj dan monn' weer better bunt

As de zonne edaalt is en de moane kump op, krieiej ne kop as nun bolle en nun steert achterop

Achtereers en krange en dan ma nit bange, gooi met wat drek nun wipstat op n bek

Skoebidoen skoebidan, de miegempe geet steurig vedan. Aj dat ok wilt, nem dan nun broasum en vang in un flesken zien oasum. Gooi dan wat öllie oaver zien vel en ie komt nooit meer in de hel.

Kleed oe mooi an, met nun hood op, zet de speegel op zien kop. Varf oew heure tinten lech- ter, loop noe scheef en dan weer rechter. Goa tekere schreeuw ma raak. Koop bie Albert Heijn nun draak. Stek um an, loat um braan'.

Garder eier van nun haan. Aj dat ammoale heb edone, scheid oezelf dan noar de moane. Dan pas kuj de wereld an. Kiek nit umme, aait vedan.

Deel 1 met vertaling:

Hokus Pokus pilatus pats, ik wolle daj nun geetling was. **Een merel**

Zim zala Bim Zim zala Bam, hool toch es op met oew gedram. **(houd toch eens op met je ge- dram)**

Pannekooke met schroam, 2 snee stoete, ie vleengt zo daaluk deur de roete. **Pannekoeken met uitgebakken kaantjes, 2 snee brood.**

Vief oale neagel in n kopren beker, bie 't tweeduuster buj nun kateeker. **Vijf oude nagels in een koperen beker, bij het avondschemer ben je een eekhoorn.**

Dreeij dree keer aansumme, stoa heel niets stille, drink blauw water en streuj wat dille, kroep onder toafel smelt wat lood, dan geet 't oe alle daagn good. **Drie keer andersom, sta plots stil.**

Wichter in hönning, wichter in lech, breng oewzelf in èèmweg. Vergette nit ie bunt nog nun klè- èn' ie zoll'n ma better een zunnekuusken wèèn. **Kinderen in honing, kinderen in licht, breng jezelf in evenwicht, vergeet niet dat je nog klein bent, je kunt maar beter een lieveheersbeestje zijn.**

Sprekken is silver, zwiegen is goold luuster noar denne den van oe hoolt. **Luister naar degene die van je houdt**

Abrakadabra wat zak oew zeng', hier hej wat grös (**gras**) en dat moj dan meng' met gleunige earpel (**gloeïend hete aardappels**) en foezel (**sterke drank**) met munt. En krek (**zeker weten**) daj dan monn' weer better bunt.

As de zonne edaalt is en de moane kump op, krieëj ne kop as nun bolle (**stier**) en nun steert achterop. **Als de zon ondergegaan is en de maan komt op, dan krijg je een dik hoofd als van een stier en een staart.**

Achtereers en krange en dan ma nit bange, gooi met wat drek nun wipstat op n bek. **Andersom en binnenste buiten en dan maar niet bang, gooi met modder een kwikstaart op zijn snavel.**

Skoebidoen skoebidan, de miegempe (**mier**) geet steurig vedan (**gestaag verder**). Aj dat ok wilt, nem dan nun broasum (**brasem**) en vang in un flesken zien oasum. (**adem**). Gooi dan wat öllie oaver zien vel en ie komt nooit meer in de hel.

Kleed oe mooi an, met nun hood op, zet de speegel op zien kop. Varf oew heure tinten lechter, loop noe scheef en dan weer rechter. Goa tekere schreeuw ma raak. Koop bie Albert Heijn nun draak. Stek um an, loat um braan' (**branden**). Garder eier van nun haan (**verzamel eieren van een haan**). Aj dat ammoale heb edone, scheid oezelf dan noar de moane. Dan pas kuj de wereld an. Kiek nit umme, aait vedan.

Deel 2:

Salapoef salapaf, ie kriengt van mie wat straf
ak met mien toverstaf oaver oew köpke goa
dan kuj kats nit meer op de beene stoan
Oene oong wod dof en Oew neuze valt dr of

Griezel groewel rataplan
hier kump het witte wief weer an
ie wordt straks slech te passe
veer meisters veur de klasse
en oallemaal strabaant
de kwoadsten van het laand!

Kadoef kadaf kaduf
nen hapskere as juf
zee tovert alles rooze
en brengt oe in hypnose
Dan worre ie
nun hellingen hoond
den schungelt oaver de oale grond

Pas op hier kump de hekse
van ut Hoge Loar
ik griepe oe bie de bene
en bie oew linker oor
trap ie mie teeng de schene
dan krij de bokse vol
ik bun nit as iederene
ik maak oe kats zo dol
nem de benewage
goa ma heel rap vot
aans vergeet ut oe nog slech
of hij't goodwies kapot?

Diebidinge doebiedange
mien toverstöksken maakt oew bange
van oew blonde heure
maak ik nen schiere matte
den leg ik veur de deure
van t hoes van miene katte

ik brouwe van oew blood
een biester lekker grei
van oew tane en oew butte
maak ik zeute drop gelei

ie kriengt nun schoer deur de bene
en nun hengst veur de kop

En van ut velleken van oew schoolder
maak ik nun opbloaspop

mangs maak ie oe te naa
ma disse keer terecht
ik bun de tovenaar
en ie, ie bunt mien knecht.

Waadoe want
Ik bun nun miezen
zee de oolders noar mie wiezen
ik rope heel hard Boeh!
noar zun potbone as oe
en net aj effen schrikt
hek oe deur e slikt
zo doo ik dat met kinder
ik bun de wichterverslinder

Deel 2 met vertaling:

Salapoef salapaf, ie kriengt van mie wat straf
je krijgt van mij wat straf
ak met mien toverstaf oaver oew köpke goa
wanneer ik met mijn toverstaf over jou kopje ga
dan kuj kats nit meer op de beene stoan dan
kun je helemaal niet meer op je benen staan
Oene oong wod dof en Oew neuze valt dr of
je ogen worden dof en je neus valt eraf

Griezel groewel rataplan
hier kump het witte wief weer an
ie wordt straks slech te passe **je wordt straks ziek**
veer meisters veur de klasse **vier meesters voor de klas**
en oallemaal strabaant **en allemaal heel streng**
de kwoadsten van het laand! **de kwaadsten van het land**

Kadoef kadaf kaduf
nen hapskere as juf **een snauwerige, bazige vrouw als juf**
zee tovert alles rooze **zij tovert alles roze**
en brengt oe in hypnose
Dan worre ie
nun helligen hoond **een kwade hond**
den schungelt **schooiert** oaver de oale grond
over de twentse aarde

Pas op hier kump de hekse
van ut Hoge Loar
ik griepe oe bie de bene
en bie oew linker oor
trap ie mie teeng de schene
dan kriej de bokse vol **dan doe je het in je broek**
ik bun nit as iederene
ik maak oe kats zo dol **ik maak je helemaal gek**
nem de benewage **ga lopen**
goa ma heel rap vot

aans vergeet ut oe nog slech anders loopt het
slecht met je af
of hij't goodwies kapot? **of ben je van lotje getikt?**

Diebidinge doebiedange
mien toverstöksken maakt oew bange
van oew blonde heure maak ik nen schiere
matte **een mooie mat** den leg ik veur de deure
van t hoes van miene katte **het huis van mijn kat**

ik brouwe van oew blood **ik brouw van jouw bloed** een biester lekker grei **heerlijk spul**
van oew tane en oew butte **van je tanden en botten** maak ik zeute dropgelei **zoete dropgelei**

ie kriengt nun schoer deur de bene **je krijgt op je donder/waarschuwing**
en nun hengst veur de kop **een klap voor je hoofd**
En van ut velleken van oew schoolder **het velletje van je schouder**
maak ik nun opbloospop

mangs maak ie oe te naa **soms maak je je te druk om iets** ma disse keer terecht **maar deze keer is dat terecht**
ik bun de tovenaar en ie, ie bunt mien knecht.

Waadoe want **pas op want**
Ik bun nun miezen **laagbijdegronds**
zee de oolders noar mie wiezen **kijk die ouders naar mij wijzen**
ik rope heel hard Boeh!
noar zun potbone as oe **kleuter**
en net aj effen schrikt
hek oe deur e slikt **doorgeslikt**
zo doo ik dat met kinder
ik bun de wichterverslinder **kinderverslinder**